

L'anglès com a llengua vehicular d'Europa

Philippe van Parijs: «Triar l'anglès és triar l'exclusió mínima»

¿Creu que el desenvolupament de l'anglès condemna a llarg termini les altres llengües nacionals?

Fa tres anys, Romani Prodi, aleshores president de la Comissió europea, va tenir una trobada amb alumnes de tres escoles europees de Brussel·les i els va explicar que la Unió volia mantenir la igualtat entre les llengües, fins i tot després de l'ampliació. La conversa es va fer de cap a cap en anglès. Aquesta anècdota demostra el contrast immens i necessari entre allò que es diu i allò que es fa. En qualsevol dinàmica lingüística hi ha la interacció entre dos micromecanismes que es retroalimenten. El primer és el principi del «maximin» o maximització del mínim denominador comunicacional. Això vol dir que quan diverses persones de llengües diferents han de comunicar-se, escullen la llengua de la qual tots en tenen el millor coneixement mínim. A les escoles europees de Brussel·les, el coneixement mitjà del francès és sens dubte més elevat que no pas el de l'anglès, però una part dels alumnes no saben francès mentre que tots saben més o menys anglès. Triar l'anglès, doncs, és triar el principi d'exclusió mínima.

Heu fet referència a dos micromecanismes, ¿quin és el segon?

El de l'aprenentatge diferencial en funció de la probabilitat d'ús de la llengua. Sempre tendirem a invertir més en l'aprenentatge d'una llengua si sabem que tindrem més possibilitats de practicar-la. Els dos mecanismes estan vinculats per una dinàmica explosiva. Com més recorrem a l'anglès, d'acord amb el principi del «maximin», més privilegiem

aquesta situació a l'hora d'escollir una segona llengua; i com més escollim l'anglès, més es converteix en la llengua del «maximin», ja que tothom acaba sabent-ne més o menys. A Bèlgica, segons una enquesta realitzada fa quatre anys, el 21% dels joves d'entre 15 i 34 anys coneixen la seva segona llengua nacional (el francès per als neerlandòfons, el neerlandès per als francòfons) i el 36% sap anglès. Això vol dir que el coneixement mitjà de l'anglès per part dels joves belgues és superior al coneixement mitjà de la segona llengua nacional. Antigament, quan encara estaven unides les universitats de Leuven (neerlandòfona) i de Louvain (francòfona), els dos rectors parlaven francès entre ells. Ara, en canvi, parlen en anglès, ja que el coneixement del francès de l'un i el de neerlandès de l'altre és inferior al seu coneixement comú de l'anglès.

Aquesta situació dóna avantatge als anglòfons. ¿Com es poden combatre les injustícies que això genera?

Jo distingiria entre tres tipus d'injustícia. La primera és la desigualtat en la competència lingüística. Les persones que tenen l'anglès com a llengua materna o que l'han après de molt joves per raons familiars gaudeixen de més avantatges a la seva feina. La meua resposta és: suprimim el doblatge a la televisió. Les estadístiques europees mostren que com més petita és una comunitat lingüística, millor és el seu coneixement de l'anglès. És el cas, per exemple, dels finesos o dels grecs. La meua hipòtesi és que com més petita és una comunitat, més inviable és el doblatge des del punt de vista econòmic. Atès que el subtítol és molt menys car, els nens grecs o finesos estan molt més exposats a l'anglès oral que no pas els nens francesos, alemanys o espanyols.

La segona desigualtat rau en el cost de l'aprenentatge. En el cas que l'ensenyament de l'anglès com a llengua segona sigui suficientment eficaç perquè els no-anglòfons assoleixin un nivell de competència comparable al dels anglòfons –com en el cas de Suècia, per exemple– s'ha creat un bé públic el cost del qual és exclusivament assumit per aquells que no tenen l'anglès com a llengua

materna. Els qui se'n beneficien gratuïtament haurien de pagar, per consegüent, una taxa lingüística.

De retruc, això significa acceptar l'hegemonia de l'anglès...

No, ja que aquí intervé la tercera desigualtat, la qual fa referència al respecte a les identitats col·lectives vinculades a les llengües. Cal tenir present que cap llengua no és intrínsecament superior a una altra. Proposo, doncs, un principi de territorialitat lingüística que impedeixi que la llengua dominant pugui imposar-se en tots els contextos.

No es poden deixar alguns usos públics de la llengua a la lliure discreció dels parlants: en l'administració, en la vida política, en l'ensenyament públic o concertat. Aquelles persones que s'instal·len d'una manera durable en algun lloc del territori europeu tindran l'obligació d'aprendre la llengua del lloc on estan. Aquest «dret de duana» imposat als nouvinguts tindrà un cost. Com més minoritària sigui la llengua, més aquest cost serà percebut com a important. El risc és que nombroses persones molt qualificades prefereixin instal·lar-se en països anglòfons més que no pas haver de pagar aquest cost. Per consegüent, es podria crear excepcionalment algunes zones franques on no caldria abonar aquesta «taxa lingüística».

¿Es podrà preservar la diversitat lingüística de les institucions europees?

Atès que res no pot substituir la comunicació directa, sense els feixucs sistemes de traducció simultània, a partir del moment en què hi hagi més de vint llengües, la convergència cap a una sola llengua, l'anglès, serà inevitable. Aquells que persisteixen a voler expressar-se en la seva llengua no seran escoltats.

Entrevista realitzada per Thomas Ferenczi i Arnaud Leparmentie. Publicada a *Le Monde*, el 16 de febrer del 2004. Reproduïda amb autorització.

Traducció del francès de Marc Leprêtre.

Miquel Strubell: «No és casualitat que l'avenç de l'anglès sigui en àmbits on fins ara fèiem servir el castellà»

Amb l'ampliació de la UE el nombre de llengües oficials i de treball de les institucions europees ha passat d'onze –una xifra ja insòlita en organismes supranacionals– a vint. ¿No seria millor reduir el nombre de llengües, per raons pràctiques?

Encara que sembli una contradicció, aquest nombre tan elevat persegueix la continuació del monolingüisme. M'explicaré. El fet que el *Diari Oficial de la Unió Europea* s'editi en la llengua oficial de cada Estat (o les llengües, en el cas de Bèlgica i Finlàndia) permet a cada ciutadà tenir coneixement directe de les disposicions i normatives de la UE en la seva llengua, o en tot cas en una llengua que la Constitució del seu país l'obliga a conèixer. Li garanteix el que se'n diu la seguretat jurídica. A més, qualsevol ciutadà té el dret d'adreçar-se a les institucions de la UE, per escrit, en una d'aquestes llengües i ha de rebre la resposta en la mateixa llengua; i un eurodiputat pot expressar-se oralment i per escrit en la seva llengua, sigui quina sigui de les oficials del Parlament europeu.

Però el català no es troba en aquesta situació...

Deixaré de banda momentàniament el tema de llengües com el català, el gal·lès, el frisó o el basc, que són oficials en el seu territori (en els casos català i basc, en bona part del territori) però no davant la UE. Hi tornaré després. El cas és que, portat a l'extrem, aquest model de monolingüisme personal generalitzat requeriria, per a qualsevol relació entre persones de llengües diferents, la presència d'interprets i/o traductors: una presència impossible de contemplar més que en un petitíssim percentatge de casos, molt formals. No és estrany, doncs, que des de la Unió es